

Sprog i Norden

Titel: Språkprojektet som växte till kungliga dimensioner
Forfatter: Kai Jaskari
Kilde: Sprog i Norden, 2011, s. 183-192
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Dansk Sprognævn

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Språkprojektet som växte till kungliga dimensioner

Kai Jaskari

I den finländska språkdebatten påstås det ofta att undervisningen i svenska som andra inhemska språk är trist. Genom att kombinera språkundervisningen med andra skolämnen och kulturupplevelser uppmuntrar språkprojektet Svenska nu eleverna att använda sig av sina språkkunskaper. Att skapa möjligheter för autentisk språkanvändning och kontakter med svenskspråkiga är speciellt viktigt i områden där svenskan sällan hörs.

Nätverket *Svenska nu* arbetar för en bättre och mera motiverande undervisning i svenska som andra inhemska språk. Nätverket vill uppmuntra finskspråkiga ungdomar att använda svenska och visa att svenskan inte är enbart nyttig, utan också rolig. En viktig verksamhet för Svenska nu-projektet är att förmedla svenskspråkig ungdomskultur från både Sverige och Finland till skolelever med finska som modersmål. Svenska nu når tiotusentals elever med sitt program, och antalet enskilda elevkontakter per år uppgår till hundratusentals. Genom verksamheten för Svenska nu erbjuds finskspråkiga barn och ungdomar möjligheter att använda svenska och att skapa direkta kontakter med det svenska språket.

I samarbete med olika universitet som utbildar språklärare och svensklärare utvecklar Svenska nu undervisningen i det andra inhemska språket på flera olika sätt. Svenska nu utökar skolornas kulturutbud med hjälp av författar- och journalistbesök, musikturnéer samt filmförevisningar. Kulturupplevelserna stöder språkundervisningen med hjälp av pedagogiskt material som är riktat till eleverna. I klasserna arbetar man i allmänhet med Svenska nu-besöken i tre etapper: redan innan gästen kommer bekantar sig eleverna med det studiematerial som är utarbetat för besöket. Studiematerialet levereras antingen som tryckalster eller via internet. Inför själva lektionen förbereder eleverna frågor till gästen, så att diskussionen ska komma igång smidigt. Efter lektionen utvärderas besöket och arbetet med studiematerialet kan fortsätta tillsammans med den egna läraren.

Förutom dessa turnéer utvecklar Svenska nu olika koncept för att integrera innehållet i övriga läroämnen med inläringen av det andra inhemska språket. Exempel på detta är mediefostran inom projektet Tidningen i skolan, matlagningskurser på svenska, serie- och lyrikverkstäder samt svenska i form av en gymnastiklektion.

Gymnasieelever den viktigaste målgruppen

I takt med att processen har framskridit har målgrupperna för projektet Svenska nu preciserats. Under perioden 2010–2011 är den primära målgruppen gymnasieelever, som genom projektet uppmuntras att skriva provet svenska i studentexamen. Det andra inhemska språket blev ett frivilligt ämne i studentexamen i Finland år 2005. För den här målgruppen betonas fördelarna med kunskaper i svenska under framtida universitetsstudier och i arbetslivet. Målgruppen utgörs av tre åldersgrupper, med cirka 32 000 elever i varje grupp, dvs. totalt cirka 100 000 ungdomar. Den sekundära målgruppen består också av tre grupper:

1) Elever i grundskolans klasser 2–4 (totalt cirka 100 000 elever). Genom att upplysa om fördelarna med att kunna svenska i framtida studier och i arbetslivet vill projektet uppmuntra kommunerna att erbjuda svenska som A-språk (dvs. som så kallat långt språk från årskurs 3) och föräldrarna att välja svenska som A-språk.

2) Elever i grundskolans klasser 7–9 (totalt cirka 100 000 elever). Positiva kulturupplevelser, kontakter med Sverige och direkt kontakt mellan eleven och det svenska språket är viktiga. Syftet med kulturupplevelserna är att stödja språkinläringen och få till stånd en positivare attityd gentemot svenskan.

3) Högskolestuderande. I programutbudet för högskolenivå ligger tyngdpunkten på kunskaper om land och kultur. Programmet har så direkt koppling som möjligt till sådana kunskaper som behövs i arbetslivet.

Svenska nu är en nätverksorganisation

Nätverket Svenska nu koordineras av Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland. Initiativet till att grunda nätverket togs av flera olika instanser och organisationer, och dessa deltar också i praktiken i nätverkets verksamhet. Nätverksorganisationen Svenska nu inledde sin verksamhet år 2007.

Svenska nu har administrativt sett tre huvudgrenar: den operativa verksamheten är koncentrerad till Svenska nu-sekretariatet som verkar i Hanaholmens kulturcentrum med fyra anställda för närvarande. Det strategiska arbetet och uppföljningen av det operativa arbetet sköts av styrgruppen för Svenska nu, som sammanträder regelbundet med några veckors intervaller. För den representativa funktionen i Svenska nu och för opinionsbildande verksamhet har sammankallats en Svenska nu-delegation som sammanträder en eller två gånger per år.

I styrgruppen för Svenska nu sitter representanter för projektets största finansierare och närmaste samarbetspartner. Till styrgruppen hör förutom Hanaholmens kulturcentrum även Kulturfonden för Sverige och Finland, Utbildningsstyrelsen, Uleåborg universitet, Svensklärarna i Finland rf, Språkläraryförbundet i Finland, Sveriges ambassad i Helsingfors, Svenska institutet och Svenska kulturfonden. Ordförande för styrgruppen är Gunvor Kronman, direktör för Hanaholmens kulturcentrum.

Under projektets dryga tre år har budgeten mångdubblats. År 2011 uppgår budgeten för Svenska nu till cirka 700 000 euro. Den omfattande finansieringsgrunden har haft en central inverkan på verksamhetens snabba expansion. Både finska och svenska staten understöder nätverkets verksamhet ekonomiskt. Det har varit av avgörande betydelse för verksamhetens legitimitet att båda staterna har deltagit i finansieringen av projektet.

Till de stora finansierarna hör även Kulturfonden för Sverige och Finland, Svenska kulturfonden och Konstsamfundet, av vars stöd en dryg tredjedel är öronmärkt för premiering av gymnasieelever med utmärkta framsteg i svenska språket i studentexamen. För år 2010 har även Svenska folkskolans vänner och många finländska företag beviljat medel. För år 2011 får Svenska nu ekonomiskt stöd även från Nordiska ministerrådet. Projektet genomför då Finlands nationella språkkampanj som ingår i den samnordiska språkkampanjen.

Delegationen för Svenska nu består av drygt fyrtio finländska och svenska opinionsbildare inom politiken, näringslivet, högskolevärlden och kulturlivet. Ordförande för delegationen är före detta statsministern och riksdagens talman Paavo Lipponen. Vice ordförande är Maria Wetterstrand, språkrör för Miljöpartiet i Sverige, professor Kirsti Lonka från Helsingfors universitet samt journalisten Tuomas Enbuske. Delegationens medlemmar deltar i verksamheten i egenskap av privatpersoner, inte som representanter för sina arbetsgivare. Gemensamma nämndare för delegationens medlemmar är viljan och förmågan att arbeta för att bevara Finlands språkkapital.

Delegationen sköter den representativa delen av verksamheten inom Svenska nu. Enskilda medlemmar i delegationen eller delegationen som helhet deltar i opinionsbildningen i samhället, till exempel genom debattartiklar, tidningstexter eller genom intervjuer i medierna.

Delegationen sammanträdde senast i maj 2010. På mötet behandlades svenska språket och dess ställning bland övriga språk i världen. Ett centralt tema utgjordes av förnyelsen av timfördelningen i grundutbildningen, något som svensklärarnas och språklärarnas intresseorganisationer har uttryckt sin oro över.

På mötet beslutades att delegationen för Svenska nu skulle utarbeta en debattartikel om timfördelningen. En kort tid efter mötet inledde emellertid utbildnings- och arbetskraftsenheten vid näringslivets arbetsgivares intresseorganisation Finlands Näringsliv EK en kampanj för att göra svenska till ett valfritt ämne i skolorna. Det uppkom då en situation där Svenska nu ville reagera snabbt på den nya och oroväckande utvecklingen. En debattartikel undertecknad av delegationens ordförande Paavo Lipponen publicerades i bland annat Helsingin Sanomat. I artikeln anmärkte Lipponen på att EK förringade svenska språkets betydelse, trots att organisationens medlemsundersökning visade på det motsatta.

Svenska nu prövar nya undervisningsmetoder

Förutom sekretariatet, styrgruppen och delegationen ingår i strukturen för Svenska nu även en universitetsgrupp, där Finlands alla universitet med utbildning av svensklärare är representerade. Gruppen leds av Paula Rossi, professor i nordisk filologi vid Uleåborgs universitet. Hon ingår också i styrgruppen för Svenska nu. Målet är att universiteten och Svenska nu ska ha ömsesidig nytta av varandras verksamhet. För tillfället planeras och utarbetas flera pro gradu-arbeten med undersökningar av användning av utbudet i Svenska nu som stöd i undervisningen.

För att skapa starka band till skolvärlden har nätverkets arbetsmetoder utvecklats i nära samarbete med lärare och lärarföreningar. I planeringsprocessen har speciell fokus lagts vid pedagogisk tillämpning av kursmaterialet, för att verksamheten på bästa möjliga sätt ska kunna kombineras med övrigt skolarbete och med undervisningsplaner. På så vis har nätverket lyckats skapa förtroende bland lärarna, vilket är en viktig förutsättning för att målen ska kunna nås.

Avsikten med nätverket Svenska nu är inte att erbjuda redan befintliga lösningar, utan att innovativt pröva, utveckla och testa nya undervisnings- och studiemetoder. Den här arbetsprocessen karakteriseras av experimentell verksamhet, av att man godkänner och lär sig av eventuella fel genom kontinuerlig dokumentering av arbetet, uppföljning och utvärdering av resultaten och effekterna. Om eleverna till exempel upplever att ett program är för svårt språkligt sett, plockas det bort från programmet eller erbjuds till elever som har hunnit längre i sin språkinläring. Den största innehållsmässiga utmaningen är undervisning av elever i högstadieåldern, eftersom man bör hitta ett intressant program som kan presenteras på ett enkelt språk. Elevernas språkkunskaper och ordförråd har i allmänhet inte ännu hunnit utvecklas så långt, men kraven på undervisningens innehåll är ändå höga.

Kunglig glans i klassrummet

I början av november 2010 gjorde Sveriges kronprinsessa Victoria och hennes make prins Daniel ett statsbesök i Finland. Kronprinsessan hade före besöket framfört en önskan om att under vistelsen få bekanta sig med finländska ungdomars liv. Därför ingick i programmet för vistelsen ett besök i det finska gymnasiet Tiirismaa i Lahtis, där paret fick delta i en lektion i svenska. Lektionen hölls av den åländske tv-kocken Michael Björklund. Det var fråga om en interaktiv lektion med målet att framför allt aktivera elevernas muntliga språkfärdigheter och skapa en autentisk situation för språkanvändningen.

Cirka 200 journalister var ackrediterade att närvara under kronprinsessan Victorias Finlandsbesök. Representanter för bildbyråer och nyhetsbyråer samt utvalda journalister från medierna fick också närvara en stund under lektionen. Detta ledde till att runtom i landet rapporterade medierna om lektionen i svenska vilket gav Svenska nu stor publicitet. Kvällstidningen Ilta-Sanomat skrev följande morgon om elevernas reaktioner så här: "Situationen var noggrant inövad i förväg. Eleverna hade förberett sig på olika hälsningsfraser, men den verkliga situationen visade sig vara lättare än det hade trott. 'De sade bara *Hej!* och vi svarade på samma sätt' (Ilta-Sanomat 2.11.2010)".

Lektionen under det kungliga besöket kan sägas exemplifiera flera av grundprinciperna för Svenska nu:s verksamhet, dvs. en förening av språk och aktiviteter liksom av språk och kultur, i det här fallet i form av åländsk skärgårdskultur genom att lektionen hölls av den åländske kändiskocken Michael Björklund och dessutom med ett stänk av svensk kunglig glans. Enligt grundprinciperna ska alltså olika läroämnen förenas med språkstudierna, som till exempel hemkunskap, bildkonst, musik eller idrott. Fokus läggs på en flytande kommunikation, och man fäster ingen vikt vid eventuella språkfel så länge de inte stör förståelsen. Man strävar efter att skapa en positiv, uppmuntrande och i bästa fall glad stämning, där eleverna vågar använda sina språkkunskaper. Genom mediarbete strävar man efter att göra verksamheten inom Svenska nu känd och framför allt föra fram språkstudier på ett positivt sätt.

Balans i språkdiskussionen

Syftet med Svenska nu är att nå ut till så många instanser som möjligt som har inflytande på elevernas studiemotivation. För svensklärarna ordnas fortbildning och nytt interaktivt material för webbinläring utarbetas. Information riktas också till elevhandledare och rektorer, till exempel på mässor och seminarier. Med hjälp av medierna strävar man efter att göra projektet känt på en bredare front.

Under den senaste tiden har den språkpolitiska diskussionen i Finland skärpts. Speciellt på internet har frågan om obligatoriska studier i svenska i finländska skolor tillspetsats. Även inom vissa etablerade politiska partier har det ifrågasatts om det är nödvändigt för alla elever att studera svenska.

För att balansera upp den spända språkdiskussionen har Svenska nu satsat betydligt mer än tidigare på arbete med medierna i syfte att också de positiva sidorna av studier i svenska ska behandlas i offentligheten. Arbetet har gett resultat: projektet har under ett års tid presenterats i tiotals lokal-, region- och landskapstidningar, i facktidsskrifter och i regionala radio- och tv-sändningar. Under det gångna året har Svenska nu figurerat i riksmidierna många gånger, både i radio, tv och på internet. Under de kommande åren kommer man att fokusera speciellt på mediearbete.

Ett exempel på en lyckad mediekampanj är den matlagningskurs som tv-kocken Björklund höll i höstas i Nyland och Tavastland, som det rapporterades om åtminstone i tidningarna Länsiväylä och Aamulehti och i Radio Vega, i radio-kanalen Ylen Läntinen, tidningen Punkalaitumen Sanomat, tidningarna Tamperelainen, Sipoon Sanomat, Vartti, Pirkka, Kirkkonummen Sanomat, i tv-nyheterna för Nyland och i regionalradion i Birkaland. Aamulehti rubricerade sin artikel så här: "Ålandspojken gör svenskan rolig med mixer (Aamulehti 23.9.2010)". Om kronprinsessan Victorias besök på lektionen rapporterades i fyra olika tv-kanaler, i flera radiokanaler och i så gott som hela pressen.

I de flesta tidningsartiklarna nämns Svenska nu som producent av undervisningen. För projektets del är det här inte den viktigaste frågan. Det är viktigare att språkstudiernas betydelse och positiva aspekter får publicitet som motvikt till den ofta så negativa nyhetsrapporteringen.

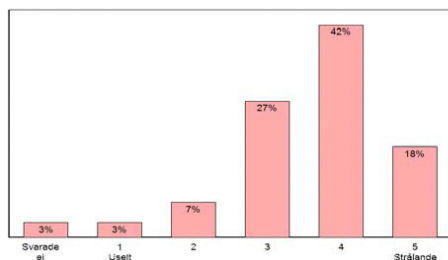
Eleverna bedömer att de behöver språkkunskaper

Under åren 2009 och 2010 har cirka 3 000 elever tillfrågats om sina åsikter om Svenska nu. Samtidigt har frågor ställts om bland annat elevernas tidigare erfarenheter av svenskspråkiga kulturupplevelser och åsikter om svenska språkets betydelse för den egna framtiden.

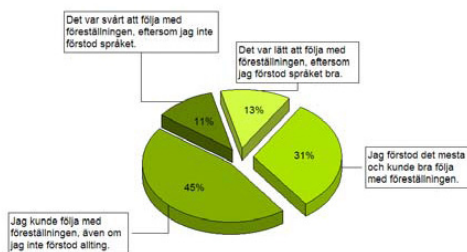
Endast en tiondel av eleverna (diagram 1) anser att det program som ordnas av Svenska nu som helhet är uselt eller dåligt. 60 procent av eleverna däremot tycker att det är bra eller strålande.

Trenden för språkförståelsen är densamma: 11 procent (diagram 2) av eleverna ansåg att det var svårt att förstå programmet på grund av språkproblem. Resten av eleverna uppgav att de klarade av att förstå presentationen.

1: Helhetsintrycket
uselt – strålande

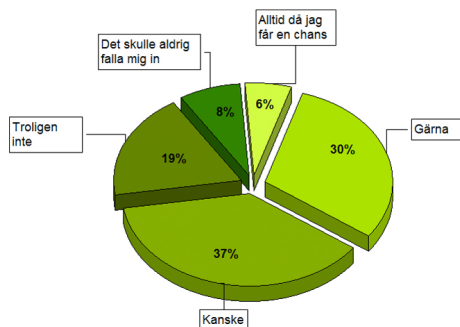
2: Förståelse av språket

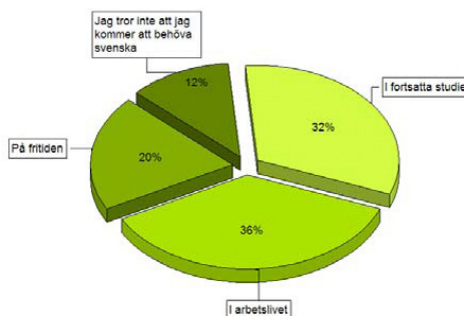
Fler än fyra av fem av de elever som svarade på frågorna hade tidigare sett svenskspråkiga framträdanden högst några gånger, 17 procent aldrig. Tre fjärdedelar (diagram 3) av eleverna sade sig gå på svenskspråkiga föreställningar igen "alltid när tillfälle ges", "gärna" eller "kanske".

Av eleverna trodde 36 procent (diagram 4) att de skulle behöva svenska i arbetslivet, 32 procent i studierna och 20 procent på fritiden. 12 procent uppskattade att de inte skulle komma att behöva kunskaper i svenska efter skolan. Här bör påpekas att eleverna endast kunde välja ett av de presenterade alternativen.

3: Skulle du gå på nytt på en svenskspråkig föreställning?

4: Var tror du att du kommer att behöva svenska?

Svenska nu har också samarbetat med Utbildningsstyrelsens inspirationsprojekt TOKI, som startades våren 2007 för att öka finskspråkiga elevers intresse för det andra inhemska språket. De skolor som har deltagit i projektet har använt sig av olika metoder för att stimulera studierna i det andra inhemska språket. En

av de viktigaste sporrarna har varit att erbjuda eleverna programmet Svenska nu.

Undervisningsrådet Erik Geber, som ledde TOKI-projektet, konstaterade på projektets avslutande seminarium (Esbo den 8 november 2010) att man speciellt på gymnasienivå kunde se positiva resultat. I många skolor deltog eleverna i högre grad än tidigare i studentprovet i svenska som andra inhemska språk, och resultaten var bättre än tidigare. Bland elever i högstadietåldern kunde konstateras att flera än tidigare ansåg att språkkunskaper är nyttigt, men samtidigt hade förtroendet för de egna språkkunskaperna till och med sjunkit. Det här är i fortsättningen en stor utmaning även för Svenska nu.

Svenska nu:s undervisningsverksamhet behandlas även vid Helsingfors universitet i det pågående forskningsprojektet Svenska i toppen. Forskarna Maria Green-Vänttinen och Hanna Lehti-Eklund konstaterar i Språkbruk 1/2010 att autentiska språkmiljöer har följande positiva effekter på studieresultaten: "Projektet Svenska nu som organiseras av Hanaholmen har varit flitigt i bruk eftersom det ger skolorna en möjlighet att få in extra gäster. Verksamheten utanför klassrummet är värdefull för den ger upplevelser av autentiska språkmöten, i synnerhet på orter där svenskan inte hörs."

Projektet som bestående process

Utvecklingen av språkundervisningen och en förändring av attityderna i en riktning som uppmuntrar språkstudier förutsätter långsiktigt arbete. Det polariserade språkdiskussionsklimat som råder i Finland har ytterligare ökat behovet av åtgärder som motiverar till studier i svenska. Trots att verksamheten Svenska nu är omfattande, överstiger efterfrågan klart de möjligheter som Svenska nu har att erbjuda alla intresserade. Av de här anledningarna grundar sig Svenska nu:s strategi på att projektet ska etableras som en bestående språkkampanj. Verksamheten grundar sig på tre hörnstenar som beskrivs i Svenska nu:s dokument Vision 2015:

1. Resultaten i studierna i svenska som andra inhemska språk har förbättrats på en riksomfattande nivå
2. Inställningen till flerspråkighet och kulturell mångfald bland barn och ungdomar har blivit positivare
3. Det finns vilja och kunskap att effektivt utnyttja samarbetet mellan de nordiska länderna inom samhällets olika sektorer

Under år 2009 deltog cirka 125 000 finskspråkiga elever och cirka 2 000 lärare runt om i landet i verksamheten för nätverket Svenska nu och siffrorna ökar. Finskspråkiga grundskolelever och elever på andra stadiet har erbjudits möjlighet att se svenska filmer och teaterföreställningar och olika framträdanden av svenska musiker, författare och journalister. För högskolestuderande har seminarier och möten ordnats där information om Sverige ges. Totalt har 49 600 elever eller lärare haft direkt kontakt med en journalist, författare eller någon annan svensk föreläsare, eller har sett en svensk teaterföreställning eller film.

Webbplatsen erbjuder mera material och når ut till nya skolor

För att även nå eleverna i de skolor som inte får besök av Svenska nu satsas allt mer på nätverkets webbplats. Webbplatsen förnyades hösten 2010. Med undantag av sommarmånaderna besöktes nätverkets webbsidor under skolåret 5 000–6 000 gånger per månad (jfr med 2 600–3 200 besök per månad år 2008). Dessutom har nyhetsbrevet från Svenska nu, som publiceras ungefär var tredje vecka, cirka 2 300 prenumeranter.

Av innehållet på Svenska nu:s webbplats används framför allt det pedagogiska materialet “Ungdomssnack”. Materialet fokuserar på svenska ungdomar och kommunikativ kompetens i språkundervisningen. “Sverigebrevet”, som publiceras en gång i månaden, erbjuder aktuell information om svensk ungdomskultur för såväl lärare som elever. På webbplatsen strävar man också efter att fördjupa aktuella temasatsningar i Svenska nu. Under läsåret 2010–2011 firar Svenska nu året “Älska nu” med anledning av det kungliga bröllopet i Sverige.

Litteratur

Green-Vänttinen, Maria & Hanna Lehti-Eklund, 2010: Vad ligger bakom goda resultat i svenska? Språkbruk 1, s. 4–8.

Summary

The Svenska nu (‘Swedish now’) network aims at better and more motivating Swedish teaching in Finland and conveys Swedish-speaking youth culture from both Sweden and Finland. The network wants to reach as many young students, teachers, parents and decision-makers as possible through its activities. A target is for Finnish-speaking children and young people to hear Swedish particularly in areas where they would not usually hear it. The aim is to develop new

methods for language teaching, support and motivate Swedish teachers, and visit schools through author, journalist, music and film tours. Svenska nu also combines language teaching with other school subjects, for example through media education and cooking or PE classes in Swedish. Helsinki university survey shows that the use of real-life speaking situations like those Svenska nu provides, is one of the key factors behind better learning results in Swedish language.